

Του **ΣΤ. Ν. ΚΑΛΥΒΑ****ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΦΑΡΑΚΟΣ**

Ο άνθρωπος που προσπάθησε να ξαναδει το παρελθόν

Μια αποτίμηση του ιστορικού έργου του εκλιπόντος, πρώην Γραμματέα του ΚΚΕ

Τον Γρηγόρη Φαράκο δεν είχα την ευκαιρία να τον γνωρίσω προσωπικά. Διάβασα όμως το ιστορικό του έργο και αισθάνομαι πως τον γνώρισα μέσα απ' αυτό. Για την πολιτική του δράση και πορεία γράφτηκαν αρκετά και τονίστηκε η μεταστροφή του από ορθόδοξο σταλινικό ηγέτη του ΚΚΕ σε στοχαστή της ανανεωτικής Αριστεράς. Εκείνο που θέλω να τονίσω εδώ είναι η ευρύτερη σημασία της ενασχόλησής του με την ιστορική έρευνα μιας περιόδου που ο ίδιος έζησε στις πρώτες γραμμές και στην οποία αφιέρωσε την τελευταία δεκαετία της ζωής του με πραγματικό πάθος.

Την προσωπική του ιστορία και τις απόψεις του τις κατέθεσε το 1993, σ' ένα πρώτο ιστορικό βιβλίο («Μαρτυρίες και στοχασμοί, 1941-1991. 50 χρόνια πολιτικής δράσης»). Το πρώτο του μέρος ιδιαίτερα («Στο Πολυτεχνείο της Αντίστασης») προσφέρει μια εξαιρετικά ζωντανή εικόνα της φοιτητικής εμπειρίας στην Αθήνα της Κατοχής και αξίζει να διαβαστεί παράλληλα με την «Προσωπική μαρτυρία» του Αναστάση Πεπονί που καλύπτει την ίδια περίοδο και τους ίδιους ανθρώπους από παράλληλη σκοπιά. Ακολούθησε το 1997 ο «Αρης Βελουχιώτης. Το χαμένο αρχείο - άγνωστα κείμενα», ίσως το γνωστότερο ευρύτερα έργο του, βασισμένο σε αρχειακά τεκμήρια για την πορεία του Αρη Βελουχιώτη μετά τα Δεκεμβριανά και το τέλος του. Το σημαντικότερο έργο του, κατά τη γνώμη μου υπήρξε το δίτομο «Ο ΕΛΑΣ και η εξουσία» (2000). Πρόκειται για μια εξαιρετικά σημαντική συμβολή στην ιστοριογραφία της Κατοχής και των Δεκεμβριανών και στην ιστορία του ΚΚΕ, η οποία, και πάλι μέσω σημαντικών αρχειακών τεκμηρίων, προσφέρει σημαντικές (και σε ορισμένα ζητήματα, πιστεύω, τελικές) απαντήσεις σε ως τότε ανοιχτά ερωτήματα για τη στρατηγική του ΚΚΕ. Τέλος, το 2004, δημοσίευσε μια εξαιρετικά εμπειριστατωμένη ανάλυση για τη σχέση του ΚΚΕ με το «διεθνές κομμουνιστικό κέντρο» στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Σε μια εποχή που η ενασχόληση

Ο κ. Στάθης Ν. Καλύβας είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Γέιλ.

“
Το κεντρικό μήνυμα που κληροδοτεί το έργο του σε μια χώρα που χαρακτηρίζεται από τον άτεγκτο κομφορμισμό της «συνέπειας» είναι η ακατάπαυστη περιέργεια, η ζωντάνια του πνεύματος και η προσήλωση στην έρευνα
”

Ο Γρηγόρης Φαράκος υπογράφει το βιβλίο του «Ο ΕΛΑΣ και η εξουσία», μετά την παρουσίασή του, στις 30 Νοεμβρίου του 2000

με την Ιστορία αποτελεί συχνά πρόσημο για τον προσπορισμό πολιτικού κέρδους ή το αναμάσημα βεβαιότητων (όπως δείχνει, ανάμεσα σε άλλα πολλά, η πρόσφατη θλιβερή περιπέτεια του σχολικού βιβλίου Ιστορίας), ο Φαράκος έκανε ακριβώς το αντίθετο: επιχείρησε, και σε μεγάλο βαθμό πέτυχε, την

παραγωγή ιστορικής γνώσης μέσα από τη μελέτη της πολιτικής.

Η σημασία του συγγραφικού έργου του Γρηγόρη Φαράκου δεν περιορίζεται στην καθαρά ιστορική του συμβολή. Ξεπροβάλλει έντονα μέσα από το ύφος της γραφής του που χαρακτηρίζεται από ένα ασυνήθιστο ήθος και ευγένεια. Τα γρα-

πτά του χαρακτηρίζονται από μια λεπτή ισορροπία καθώς προσπαθούσε να διαχωρίσει την περιγραφή των γεγονότων από τις ερμηνείες του με έναν σαφή αλλά διακριτικό τρόπο, ενώ δεν δίσταζε να παρουσιάζει ανοιχτά τους δισταγμούς του ακόμη και για τις ίδιες του τις ερμηνείες, περιγράφοντας τις

πολλαπλές (και συχνά αντικρουόμενες) όψεις του θέματος με ειλικρινή διάθεση να αφήσει στον αναγνώστη την πρωτοβουλία να κρίνει.

Επεδίωξε την κατανόηση αντί της δικαίωσης ή της καταδίκης. Όσοι έχουν δοκιμάσει την ιδιαίτερη έλξη που ασκεί η βεβαιότητα στο πλαίσιο της ερευνητικής διαδικασίας, μπορούν να εκτιμήσουν την αναστοχαστική του διάθεση η οποία μάλιστα αποκτά μεγαλύτερη σημασία καθώς προέρχεται από έναν άνθρωπο που γαλουχήθηκε και έζησε όλη σχεδόν τη ζωή του μέσα στην πιο πλήρη βεβαιότητα. Από την άλλη όμως, όποτε θεωρούσε πως είχε να πει κάτι «έξω από τα δόντια» δεν δίσταζε να το κάνει (και εδώ δεν μιλάω εκ του ασφαλούς καθώς με πήραν κι εμένα τα σκάγια στο τελευταίο του βιβλίο!).

Είναι αξιοθαύμαστη η διάθεση του Φαράκου να ξαναδει το παρελθόν που ο ίδιος έζησε μακριά από τους μύθους στους οποίους ο ίδιος πίστευε βαθιά και η ικανότητά του να το πετύχει χωρίς τον φανατισμό που συνοδεύει καμιά φορά τις μεταστροφές αυτού του είδους - κρατώντας με άλλα λόγια όσα ο ίδιος θεωρούσε σημαντικά χωρίς να δεσμεύεται απ' όσα θεωρούσε ασήμαντα ή και λανθασμένα. Αντίθετα με πολλούς άλλους, δεν δίστασε να καυτηριάσει ανοιχτά την εκ των υστέρων «θεωρητική δικαίωση» πράξεων που ο ίδιος θεωρούσε πως παραβίαζαν βασικές αρχές της ηθικής, όπως και δεν δίστασε να μιλήσει ανοιχτά για την ηθική στο πλαίσιο ενός εμφυλίου πολέμου. Συνολικά, θα έλεγα πως η προσωπική φιλοσοφία που ξεπροβάλλει στο έργο του χαρακτηρίζεται από έναν βαθύ ανθρωπισμό.

Τελικά, το κεντρικό μήνυμα που κληροδοτεί το έργο του σε μια χώρα που χαρακτηρίζεται από τον άτεγκτο κομφορμισμό της «συνέπειας» σε στάσεις και απόψεις ανεξάρτητα από το περιεχόμενό τους (και τον συνεπαγόμενο χλευασμό όσων έχουν το θάρρος και κυρίως την ικανότητα να ξαναβλέπουν τα πράγματα και να τα αναθεωρούν) είναι η ακατάπαυστη περιέργεια, η ζωντάνια του πνεύματος και η προσήλωση στην έρευνα. «Νιώθουμε πως απελευθερωνόμαστε από τους μύθους που άλλοτε κυνηγούσαμε» έγραφε περιγράφοντας τους καρπούς αυτής της πνευματικής διαδικασίας που απέδειξε πως πρέπει και μπορεί να είναι αέναη.

service για πάντα

μόνο από την **AUTOPOINT** και... επιπλέον όφελος έως €4.000

Τώρα στην AUTOPOINT αποκτήστε ένα νέο μοντέλο* VOLVO έως 14/04/2007 και απολαύστε ΔΩΡΕΑΝ το service** για πάντα και επιπλέον όφελος έως €4.000

Volvo. for life

*εκτός μοντέλων VOLVO C30 & VOLVO S80
**περιλαμβάνει εργασία και ανταλλακτικά για τα προγραμματισμένα service

ΑΘΗΝΑ: Λεωφ. ΑΘΗΝΩΝ 195, ΑΙΓΑΛΕΩ, τηλ.: 210 5909111, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: 9^ο χλμ. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ - ΜΟΥΔΑΝΙΚΩΝ, τηλ.: 2310 478955, ΚΑΒΑΛΑ: 5^ο χλμ. ΚΑΒΑΛΑΣ - ΑΡΑΜΑΣ, τηλ.: 2510 391507, ΚΟΖΑΝΗ: 2^ο χλμ. Εθν. Οδού ΚΟΖΑΝΗΣ - ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ, τηλ.: 24610 37937, ΗΡΑΚΛΕΙΟ: 2^ο χλμ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ - ΜΟΙΡΩΝ, τηλ.: 2810 310144, ΚΟΡΙΝΘΟΣ: ΠΥΡΡΟΙ ΚΟΡΙΝΘΟΥ, τηλ.: 27410 75755, ΣΕΡΡΕΣ: 4^ο χλμ. ΣΕΡΡΩΝ - ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ, τηλ.: 23210 99450

AUTOPOINT

ΠΡΟΧΕΙΡΙΣΤΗ
ΑΝΤΑΛΛΑΚΤΕΣ
ΑΝΤΑΛΛΑΚΤΙΚΑ
SERVICE
ΦΑΝΟΡΟΦΟΙΟ